

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

POSUDEK oponenta rigorózní práce

Jméno rigorozanta:	Mgr. Martina Benešová
Téma práce:	Svěřenský fond jako právní implantát
Rozsah práce:	250 674 znaků včetně mezer (dle čestného prohlášení autorky)
Datum odevzdání práce:	21. 09. 2022 (elektronická podoba) 26. 09. 2022 (tištěná podoba)
Jméno a příjmení oponenta:	JUDr. Vít Lederer, Ph.D.

1. Stanovení cílů, metodika zpracování práce a aktuálnost tématu

Rigorozantka si za předmět své rigorózní práce zvolila problematiku, která v současnosti patří mezi nejdiskutovanější témata v právní teorii a vyvolává rozpaky v aplikační praxi. Jistá kontroverznost institutu svěřenského fondu vyplývá nikoli snad z toho, že do českého právního řádu byla jeho prostřednictvím inkorporována technika *trustu*, která má podle obecného přesvědčení svůj prapůvod v oblasti odlišné právní kulturní, ale v našich konkrétních podmínkách pak především z důvodu, že převzetím modelu quebeckého trustu do občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. došlo k určitému nabourání chápání obvyklých právních kategorií a pojmů (nejde pouze o pojem vlastnictví, ale zejména také pojem závazek, subjekt práva a významu subjektivních práv). Téma hodnotím za dobře zvolené, právě s ohledem na jeho aktuálnost a potřebu vést o něm intenzivní diskuzi. Byť je svěřenský fond u nás zatím jen okrajovým právním institutem (např. ve srovnání s právními osobami a dalšími tradičními instituty), jeho zavedení do občanského zákoníku podněcuje úvahy o přehodnocení základních koncepčních východisek českého soukromého práva.

Cílem předložené práce je „*zhodnotit, zda může trust jako institut typický pro common law fungovat i v kontinentální Evropě a pokud ano, jakým způsobem jej co nejlépe implementovat, aby si zachoval své typické znaky*“. Nutno konstatovat, že jde o poměrně ambiciózní a náročný úkol, se kterým se snaží právníci vypořádat nejen v tuzemské, ale po dlouhou dobu i v zahraniční právní nauce. Jeho zvládnutí předpokládá jednak porozumění podstatě původního institutu trustu, jednak seznámení se s různými koncepty, které byly v jednotlivých kontinentálních úpravách zformulovány jako prostředek pro jeho adaptaci. Oceňuji a jako správný krok řešitelky vnímám její rozhodnutí zaměřit se vedle české právní úpravy svěřenského fondu zejména také na jeho přímou předlohu, tj. „trust“ upravený v občanském zákoníku kanadské provincie Quebec. Vedle toho se ovšem pro účely vymezeného cíle práce zajisté hodí zkoumat i další koncepty, s nimiž se setkáváme

v právních úpravách po celém světě. Domnívám se, že kromě Quebecu a některých dalších cizích právních řádů měla autorka zaměřit svou pozornost i na další tzv. smíšené právní systémy, především způsob uchopení techniky trustu v Jihoafrické republice, v Louisianě a ve Skotsku.

2. Formální a systematické členění rigorózní práce

Po systematické stránce je předložený text přehledně a jasně rozdělen. Jeho struktura je logická a jednotlivé výklady na sebe plynule navazují. Řešitelka postupuje standardním způsobem, tj. nejprve se věnuje obecnějším otázkám a následně přistupuje ke konkrétnějším problémům. V předložené práci je respektováno předepsané členění pro odborný text, který je rozdělen do šesti základních tematických celků. K nim je třeba přičíst úvod a závěr. Názvy kapitol a podkapitol odpovídají jejich obsahu. Těžiště práce je snadno identifikovatelné, nachází se ve třetí, čtvrté a páté kapitole, ve kterých se autorka zabývá postupně québeckým modelem trustu, současným konceptem svěřenského fondu v českém občanském zákoníku a úskalími naší platné právní úpravy. Neméně významná je rovněž problematika způsobů využití svěřenského fondu, které se věnuje poslední – šestá kapitola. Systematika práce i její formální členění v zásadě odpovídá stanoveným požadavkům. Zbytečné je mnohonásobné – někdy až pětiúrovňové – členění hlavního textu do podkapitol.

3. Rozsah a úroveň použitých zdrojů, bibliografické citace, poznámkový aparát

Rigorozantka využila dostatečný počet pramenů. Lze si povšimnout, že své vstupní poznatky čerpá z děl různých autorů a zohledňuje tak mnohdy proměnlivé názory na zkoumané otázky, s nimiž se v současnosti můžeme setkat napříč právní teorií. Zdařilejší, resp. bohatší mohla být však práce s judikaturou, zejména s quebeckou, která je na internetu volně k dispozici. Řešitelka nicméně pracuje také se zahraničními literárními zdroji, byť i zde si lze představit, že jejich využití v předložené práci mohlo být intenzivnější. Poznámkový aparát je adekvátní. Výhradu mám k tomu, že řešitelka v poznámkách pod čarou nepoužívá zkratku *Tamtéž* (*Ibid.*) (např. na s. 17, 24, 28, 31 atd.). Příslušné pasáže a odstavce v textu, ve kterých se řešitelka opírá o cizí názory a stanoviska, případně závěry rozhodovací činnosti soudů, jsou většinou řádně ocitovány. Někde však zjevně chybí (viz např. s. 50, 51, 53, 58, 60), což je velmi závažným pochybením.

4. Jazyková, stylistická úroveň a formální úprava rigorózní práce

Jazyková i stylistická úroveň práce je dobrá. Lze však narazit na určité gramatické nedostatky (viz „... v Kanadském Quebecu“ na s. 67). Na některých místech se lze v práci setkat s neobratnými formulacemi (např. „*Personal trust je zřízen jako bezúplatné plnění ...*“ na s. 54; „*Práva a povinnosti správce jsou v CCQ uvedena jednak přímo v oddělení trustu ...*“ na s. 57) a překlady (např. na s. 70 „*Civil Code od Quebec*“). Výhradu lze učinit také k používání právní terminologie (pojem „pravomoc“ by měl být vyhrazen spíše pro oblast veřejného práva – viz s. 55 nebo s. 64; smlouva není obligace! – viz s. 62; taktéž není správné mluvit o vlastnictví jmění – viz s. 63; podivně zní dále výraz „finanční právnická osoba“ na s. 68). Zkratky právních předpisů by neměly být používány tam, kde se mluví o právním předpisu obecně, tj. nikoli s odkazem na konkrétní ustanovení (viz např. zkratky „OZ“ a „CCQ“ na s. 52), a už vůbec by neměly být používány na začátku věty (viz s. 68 –

„OZ zjevně preferuje výkon správy ...“ nebo s. 79 – „OZ jde v ochraně třetích osob dokonce ještě dál ...“). Je-li používána kurzíva pro výraz vyčleněný do závorky, měly by být v kurzívě psány i závorky (viz s. 28, s. 32). Do kurzívy by měly být vloženy také latinské ekvivalenty použité v textu (viz výraz „ex post“ s. 35, „de facto“ na s. 49 nebo „sui generis“ na s. 50). Formální stránka jinak odpovídá požadovanému standardu.

5. Vyjádření k obsahu práce

O quebecké předloze není vhodné mluvit jako o trustu, byť v anglické verzi textu quebeckého občanského zákoníku se výraz *trust* objevuje. Vzhledem k tomu, že quebecký model se strukturálně odlišuje od tradičního trustu, je vhodnější mluvit o fiducii (ovšem s důrazem na to, že nejde o fiducii ve smyslu francouzské právní úpravy). Článek 915 CcQ nehovoří o vlastnickém právu, jak dovozuje autorka (s. 53). Nelze zaměňovat pojem majetek a vlastnické právo. Vlastnické právo je definováno až v čl. 947 CcQ. Autorka bývala mohla upřesnit, z čeho dovozuje, že svěřenský fond je jmění (s. 54), neboť právní úprava tak výslovně nestanoví. Kritickou poznámku lze učinit také k formulaci, že „*obmyšlený dle CCQ nemá věcné právo k majetku v trustu a není ani jeho vlastníkem*“ na s. 58, ze které by se mohlo zdát, že autorka si neuvědomuje, že vlastnické právo je zároveň věcným právem. Opatrněji by autorka měla nakládat s pojmem jmění (srov. s. 60, kde uvádí, že „*I když jmění v trustu není ve vlastnictví ...*“). V této souvislosti postrádám v práci důsledné rozlišování a podrobnou analýzu základních pojmů majetek, jmění, vlastnictví a vlastnické právo, která je pro porozumění povahy svěřenského fondu zcela zásadní. Na s. 60 autorka uvádí, že zakladatel quebeckého trustu „může i po zřízení trustu jeho další vývoj významně ovlivňovat, zejména pokud si tak vyhradí v zakladatelském dokumentu.“ Jde o poměrně závažné tvrzení, které však není ničím – nejen odkazem na případný zdroj, ale ani vlastním zdůvodněním autorky – dále podloženo. Na s. 63 autorka uvádí, že „právo držby patří mezi věcná práva působící erga omnes“. Jde o zásadní stanovisko, které je v rozporu s ustáleným pojetím držby jako faktického stavu chráněného právem a které by tudíž vyžadovalo bližší vysvětlení. Rovněž charakteristika práva obmyšleného jako „kvazi-věcného“ práva (s. 63) ve skutečnosti bez dalšího nevypovídá nic o jeho povaze. Některé nejasné otázky autorka pouze komentuje, ale nesnaží se nabídnout vlastní vysvětlení (viz s. 67 k otázce, zda dohledové oprávnění náleží dědicům zakladatele, nebo k otázce, zda je možné uznávat zahraniční trusty zřízené ze zákona nebo rozhodnutím soudu na s. 75). Pokud jde o možnost zakladatele zasahovat do správy svěřenského fondu po jeho vzniku (s. 68), v odkazovaném díle připouštím, že zakladateli s ohledem na jeho oprávnění jmenovat a odvolávat svěřenského správce náleží určitý faktický vliv, ale tím nemělo být řečeno, že z toho zakladateli vyplývá legitimní právo se do správy svěřenského fondu vměšovat (zde cítím, že se autorka mohla vyjádřit přesněji, popř. svou vlastní myšlenku dále rozvést). Určitá tvrzení autorky jsou podána jako nesporná, ale přitom by si zasloužovala bližší vysvětlení [viz s. 68, kde autorka uvádí, že „*Toto ustanovení (autorka má na mysli ust. § 1454 ObčZ, ale to nezdůrazňuje) je kogentní a nelze se od něj odchýlit ani statutem.*“]. Co se týče otázky, zda má stát přednost na vydání majetku ze svěřenského fondu před dědici (s. 72), není v teorii zcela vyřešena. Zde se také autorka mohla pozastavit a poskytnout hlubší zamyšlení. Pozitivně lze naopak hodnotit analýzu ochrany třetích osob a obmyšlených, ke které autorka přistupuje na s. 78–79. Na s. 80–81 autorka uvádí, že „*Právní teorie v Quebecu připouští*

možnost změny trustu, pokud se na ní dohodnou všechny zúčastněné osoby (...)“. Nutno podotknout, že jde pouze o jeden z názorů. Právní teorie v Quebecu v této otázce rozhodně není jednotná a jde tedy o velmi zavádějící informaci. Při zkoumání závěrů quebecké právní doktríny se nelze omezovat pouze na postoje jednoho autora (konkr. Claxton), ačkoli tak bohužel činí i jiní čeští autoři zabývající se problematikou svěřenských fondů. V otázce změn statutu svěřenského fondu se autorka mohla blíže vyjádřit k velice svéráznému postoji Pihery a Ronovské, kteří svěřenský fond připodobňují k fundačním strukturám. Obtížnou problematikou, která by vydala na jednu samostatnou rigorózní práci, je vztah svěřenského fondu a dědického práva. Lze však ocenit, že autorka se rozhodla nevynechat ani tento aspekt úpravy svěřenského fondu a že se zabývala rovněž otázkami jeho dalšího možného využití, např. jako prostředku ochranu majetku před věřiteli.

6. Formulace vlastních závěrů, práce s judikaturou

Práce s judikaturou mohla být lepší. Je samozřejmě nutné zohlednit fakt, že judikatura českých soudů se teprve postupně utváří. Autorka však mohla čerpat inspiraci a podklady z dostupné databáze CanLII, ve které jsou zveřejněna rozhodnutí quebeckých soudů (jak ostatně učinila v případě odkazu na rozhodnutí *Bank of Nova Scotia v. Thibault* na s. 81). Kladně na druhou stranu hodnotím to, že řešitelka poukázala na některá česká rozhodnutí, která již byla v záležitostech svěřenských fondů vydána. Co se týče formulace vlastních závěrů, této rigorózní práci by jistě slušelo, pokud by se v ní rigorozantka v mnohem větší míře pokusila názory vyjádřené v odborné literatuře konfrontovat a pokud by nabídla více svých úvah a tvůrčích postojů. Předložená práce celkově působí silným deskriptivním dojmem. Zároveň je však třeba znovu upozornit, že téma, které si autorka vybrala, je velmi složité, a otázky, které vyvstávají kolem institutu svěřenského fondu, zůstanou ještě po dlouhou dobu předmětem diskuzí a kontroverzí.

7. Celkové hodnocení práce, doporučení či nedoporučení práce k obhajobě

Navzdory výše uvedeným kritickým připomínkám lze konstatovat, že předkládaná práce je z hlediska požadovaných standardů na práce tohoto druhu na dobré úrovni. Rigorozantka v předložené práci prokázala samostatnost a do určité míry i tvůrčí přístup při zpracování zvoleného tématu, který se očekává ve smyslu příslušného ustanovení rigorózního řádu. I přes výše uvedené výhrady jsem názoru, že předložená práce splňuje stanovené požadavky, a proto ji **doporučuji k obhajobě**. U ústní obhajoby by se rigorozantka mohla vyjádřit mj. k následujícím otázkám:

- Na s. 52 rigorozantka uvádí, že quebecký občanský zákoník jde dál než český občanský zákoník, když v čl. 1260 stanoví, že zakladatel, správce ani beneficent nemají k majetku v trustu žádné věcné právo, zatímco česká úprava tak stanoví jen o vlastnickém právu. *Jaký důsledek z toho tedy podle názoru rigorozantky vyplývá pro koncepční pojetí českého svěřenského fondu?*

- Na s. 55 rigorozantka mluví o tom, že quebecký trust zakládá stejně jako v systému common law třístranný právní vztah mezi zakladatelem, správcem a beneficentem. *Jakou povahu má dle názoru rigorozantky tento právní vztah?*
- Na s. 56 rigorozantka mluví o tom, že podle quebeckého práva může trust vzniknout i nezávisle na zakladateli, a to rozhodnutím soudu nebo na základě zákona. *V jakém smyslu a ve kterých případech může tedy vzniknout nezávisle na zakladateli?*
- Na s. 58 je uvedeno, že právo obmyšleného dle quebeckého občanského zákoníku právní věda považuje spíše za jeho osobní právo vůči správci. *Co se tím má na mysli?*
- *Spatřuje autorka výhodu v koncepčním řešení „trustu“ přijatým v Quebecu a v ČR ve srovnání s koncepcí vlastnictví sui generis ve smyslu rozhodnutí Tucker z r. 1982?*
- *Jaká ustanovení v rámci obecné úpravy správy cizího majetku v zákoně č. 89/2012 Sb. by podle autorky nemohla být vyloučena ve statutu svěřenského fondu?*
- *Jak by rigorozantka kvalifikovala právní vztah mezi svěřenským správcem a obmyšleným?*

V Praze dne 06. 12. 2022

JUDr. Vít Lederer, Ph.D.
oponent